

СКРЯБІН О. М.,
кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ),
адвокат

УДК 159.9:34

ПРО ВІДОМОСТІ, ЯКІ ВНОСЯТЬСЯ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

У науковій статті автор досліджує відомості, які вносяться до Єдиного реєстру адвокатів України, та пропонує обґрунтовані пропозиції щодо доповнення цих відомостей інформацією, яка буде корисною для користувачів ЄРАУ. Автор пропонує Єдиний реєстр адвокатів України доповнити такими відомостями: розмістити фото адвоката; зазначити відомості про наявність освіти та який навчальний заклад закінчив адвокат; інформацією про науковий ступінь адвоката; зазначити спеціалізацію адвоката; включити посилання на персональний сайт адвоката; кількість проведених справ за останній рік; передбачити відомості про притягнення до дисциплінарної відповідальності адвоката.

Ключові слова: єдиний реєстр, адвокати України, спеціалізація адвоката, науковий ступінь, дисциплінарна відповідальність.

В научной статье автор исследует сведения, которые вносятся в единый реестр адвокатов Украины, и предлагает обоснованные предложения по дополнению этих сведений информацией, которая будет полезна для пользователей ЕРАУ. Автор предлагает Единый реестр адвокатов Украины дополнить такими сведениями: разместить фото адвоката, указать сведения о наличии образования и какое учебное заведение окончил адвокат; информацией о научной степени адвоката, указать специализацию адвоката; предусмотреть ссылку на персональный сайт адвоката; количество проведенных дел за последний год; предусмотреть сведения о привлечении к дисциплинарной ответственности адвоката.

Ключевые слова: единый реестр, адвокаты Украины, специализация адвоката, научная степень, дисциплинарная ответственность.

In a scientific article, the author draws attention to the fact that the new Law of Ukraine «On Advocacy and legal practice» from 05.07.2012, the legal framework defines the organization and activities of advocates and advocacy in Ukraine. This law envisages expanding the list of existing types and guarantees advocacy, defining the content of confidentiality and legal mechanism to protect it. The Act contains provisions for the establishment and functioning of the Unified Register of Advocates of Ukraine, which is the Council of Advocates of Ukraine for the collection, storage, recording and providing reliable information on the size and the composition of lawyers.

According to Art. 17. Law of Ukraine «On Advocacy and legal practice» from 05.07.2012, the Board of Advocates of Ukraine shall maintain a Unified Register of Advocates of Ukraine for the collection, storage, recording and providing reliable information on the size and the composition of Advocates of Ukraine, Association of foreign countries, which according to hereof acquired the right to practice law in Ukraine, selected lawyers organizational forms of advocacy. Adding information to the Unified Register of Advocates of Ukraine shall Councils Association regions and the Council of Advocates of Ukraine.

We believe that the single register of Advocates of Ukraine is very useful for all businesses, and organizations as well as potential customers who wish to apply for legal services of a lawyer, but the list of information that is entered into the Unified Register of Advocates of Ukraine in accordance with Art. 17. Law of Ukraine «On Advocacy and legal practice» from 05.07.2012, on our view require such additions that will provide users with registry attorneys for more information about lawyers and the legal profession to create transparency in Ukraine: In a scientific article, the author suggests that the Unified Register of Advocates of Ukraine to complete the following information: to place photos counsel, availability of education and what school he graduated lawyer, information on the degree of attorney, to include this type of information as a specialized attorney, include a link the personal site of a lawyer, to include this type of information as the number of cases performed over the last year, to include this type of information as information about disciplining a lawyer.

Key words: single register, the lawyers of Ukraine, specialty lawyer, academic degree, disciplinary responsibility.

Вступ. Необхідність реформування інституту адвокатури в Україні, яке відбулось 05.07.2012 р. із прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1], була обумовлена рядом фактів, серед яких не останню роль відігравали також і відповідні міжнародні зобов'язані, взяті Україною, зокрема і перед Радою Європи. Як зазначалось у пояснювальній записці до проекту закону, адвокатура відіграє важливу роль у житті українського суспільства, що, в свою чергу, вимагає від неї високої професійності, незалежності та ефективності щодо здійсненні своїх функцій. Прийняття, у зв'язку із цим, нового Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» мало б сприяти досягненню відповідних цілей та завдань, які ставляться перед цим інститутом, та які не можна було повною мірою реалізувати у межах існуючого законодавства, адже, як стверджується, переважна більшість його положень не відповідає сучасному стану суспільних відносин і викликам, що постали перед українською адвокатурою. Очевидно, що фаховий (експертний) аналіз та оцінка зазначеного закону, з точки зору його сприяння досягненню названих у пояснювальній записці цілей, є дещо складним на даному етапі, адже більшість із проблем такого «законодавчого оновлення» подальшого функціонування інституту адвокатури може бути виявлено тільки в процесі безпосереднього його правозастосування. У той же час певні аспекти, які можна назвати «проблемними», є очевидними вже на сучасному етапі.

Новий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [1] визначає правові засади організації та діяльності адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні. Цим законом, зокрема, передбачено розширення переліку існуючих видів і гарантій адвокатської діяльності, визначено зміст адвокатської таємниці та правовий механізм її захисту. Закон містить положення про створення та функціонування Єдиного реєстру адвокатів України (ЄРАУ), який ведеться Радою адвокатів України з метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і персональний склад адвокатів. Саме цьому аспекту буде присвячена наша стаття.

Проблеми діяльності адвоката розглядалися такими видатними українськими науковцями: Т. В. Варфоломеевою, О. І. Жуковською, В. В. Медведчуком, С. Ф. Сафульком, О. Д. Святоцьким, Д. П. Фіолевським, В. П. Шибіком, а також російськими вченими: Я. С. Аврах, М. Ю. Барщевським, О. Д. Бойковим, О. М. Ларіним, І. Є. Міловою, В. М. Савицьким, Ю. І. Стецовським. Слід також виділити таких науковців кінця XIX – початку XX століття, як Є. В. Васьковський, А. Ф. Коні, П. В. Макалінський, І. Я. Фойницький та інші. Але у зв'язку з тим, що єдиний реєстр адвокатів України був створений на офіційному сайті національної асоціації адвокатів України 16 січня 2013 року [2], представлена нами тема статті у науковій літературі не досліджувалась та є не теперішній час актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження відомостей, які вносяться до Єдиного реєстру адвокатів України та надання обґрунтованих пропозицій щодо доповнення цих відомостей інформацією, яка буде корисною для користувачів ЄРАУ.

Результати дослідження. На теперішній час порядок ведення єдиного реєстру адвокатів України та відомості, які вносяться до реєстру, регламентується Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [1] та порядком ведення єдиного реєстру адвокатів України, затвердженого рішенням ради адвокатів України № 26 від 17 грудня 2012 року [3]. До цього часу порядок ведення єдиного реєстру адвокатів України регламентувався Постановою Вищої кваліфікаційно комісії адвокатури при Кабінеті Міністрів України «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр адвокатів України» від 10 березня 2000 року N 1 [4].

Відповідно до п.1.1. ст. 1 порядку ведення єдиного реєстру адвокатів України, затвердженого рішенням ради адвокатів України № 26 від 17 грудня 2012 року [3], єдиний реєстр адвокатів України – це електронна база даних, яка містить відомості про чисельність і персональний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» набули права на зайняття адвокатською діяльністю, та про обрані адвокатами організаційні форми адвокатської діяльності.

Відповідно до ст. 17. Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. [1] рада адвокатів України забезпечує ведення Єдиного реєстру адвокатів України з метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і персональний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які відповідно до цього Закону набули права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, про обрані адвокатами організаційні форми адвокатської діяльності. Внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України здійснюється радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України.

До Єдиного реєстру адвокатів України вносяться такі відомості:

- 1) прізвище, ім'я та по батькові адвоката;
- 2) номер і дата видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, номер і дата прийняття рішення про видачу свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю (номер і дата прийняття рішення про включення адвоката іноземної держави до Єдиного реєстру адвокатів України);
- 3) найменування і місцезнаходження організаційної форми адвокатської діяльності, номери засобів зв'язку;

- 4) адреса робочого місця адвоката, номери засобів зв'язку;
- 5) інформація про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю;
- 6) інші відомості, передбачені цим Законом.

Постійні скарги адвокатів на якість інформації з ЄРАУ свідчать про те, що оптимальним було б ведення його силами Держреєстру при Мін'юсті України. До речі, у ст. 17 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» йдеться, що ЄРАУ ведеться силами НААУ, але ніде в законодавстві України не сказано, що НААУ є власником, а не простим оператором ЄРАУ.

З 27 липня 2009 р. на сайті державного підприємства «Інформаційно-ресурсний центр» [5] відкрито пошук суб'єктів господарювання в Єдиному державному реєстрі. Згідно з наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр громадських формувань» від 19.12.2008 р. №2226/5 [6] в Україні створено Єдиний реєстр громадських об'єднань, до яких віднесені також адвокатські об'єднання. Таким чином, на базі Мін'юсту і його структури легко створити й експлуатувати Єдиний державний реєстр адвокатів, адвокатських бюро (об'єднань) України [7].

Ми вважаємо, що єдиний реєстр адвокатів України дуже корисний для всіх підприємств, органів та організацій, а також для потенційних клієнтів, які бажають звернутись за отриманням юридичних послуг до адвоката, однак перелік відомостей, які вносяться до ЄРАУ відповідно до ст. 17. Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р., на нашу думку, потребують таких доповнень, що надасть користувачам реєстру адвокатів отримати більше інформації про адвоката та створити прозорість у адвокатурі України:

По-перше: у ЄРАУ потрібно розмістити фото адвоката.

Особисте фото адвоката буде створювати перше враження про адвоката. Цей вид інформації, на нашу думку, є вкрай важливим, бо адвокати не завжди зустрічаються з клієнтами у себе в офісі, але після ознайомлення з фото адвоката потенційним клієнтам, які потребують правової допомоги, буде легше знайти адвоката на місці зустрічі, наприклад, – у людному місці. Психологи стверджують, що для клієнта фізіогномічний психопортрет спрощує вибір потенційного адвоката. Розпізнанням душевних якостей людини, стану її здоров'я та психіки за рисами обличчя і його виразу займається наука фізіономіка. Досвідчений фізіономіст дуже багато може розповісти про людину, всього лише розглянувши його обличчя та міміку. Прочитати характер людини по обличчю – можливо, це не міф. Для цього зіставляються зовнішні прояви з внутрішніми якостями людини, але потрібно володіти такою методикою, як візуальна психодіагностика та мати досвід у даній сфері [8]. Також фотокартка адвоката буде офіційно підтверджувати його особистість, та знизить змогу шахрайства шляхом видавання себе за іншу людину. Фотографії повинні бути однакового формату, бажано відповідати фотографіям паспорту або посвідченню адвоката.

По-друге: наявність освіти та який навчальний заклад закінчив адвокат.

Так, відповідно до п. 2 Порядку підвищення кваліфікації адвокатами України, затвердженого Рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 85 [9], підвищення кваліфікації адвокатами є обов'язковим і має забезпечувати безперервне поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь та навичок, здобуття додаткових знань, умінь з новітніх досягнень у певній галузі права чи сфері діяльності, забезпечувати адвокатів достатньою інформацією про зміни у чинному законодавстві та практиці його застосування.

Відповідно до п. 7 Порядку підвищення кваліфікації адвокатами України, затвердженого Рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 85 [9], одним із видів підвищення кваліфікації адвокатів, що забезпечують його безперервність, є: отримання післядипломної освіти у вищих навчальних закладах післядипломної освіти або структурних підрозділах вищих навчальних закладів відповідного рівня акредитації, за спеціальностями «правознавство», «міжнародне право», «правоохоронна діяльність» або за спеціальностями суміжних з адвокатською діяльністю (наприклад, управління бізнесом, маркетинг, діловодство, навички ведення переговорів тощо).

По-третє: у ЄРАУ необхідно включити інформацію про науковий ступінь адвоката.

Ми підтримуємо точку зору О.А. Поліводського [10], який вважає, що фахівець високого рівня (з науковими ступенями або без них) повинен однаково вільно володіти теоретичними підходами та практичними питаннями застосування законодавства, хоча б у тій сфері права, в якій він спеціалізується.

Звання доктора права, доктора чи кандидата юридичних наук, магістра дозволяє фахівцю відрізнитися на фоні інших колег такого ж рівня. Відтак, він потенційно може привабити більшу кількість клієнтів. Не варто відкидати той факт, що науковий ступінь також створює певний позитивний імідж фахівця, зобов'язує до публічності, що, без сумніву, позитивно діє на потенційних споживачів послуг такого юриста та справляє про нього відповідне враження. Наукові навички можуть бути використані у практичній роботі, це навички підготовки письмових документів. Ті, хто написав ряд статей та наукову роботу суттєвого обсягу, практично завжди вільно і чітко висловлюють свої думки письмово. Послідовність, системність, структурованість викладення матеріалів завжди відрізняє тих, хто самостійно займався науковою роботою. Погодьтеся, при складанні позовних заяв або формування письмової правової позиції, чи письмових заперечень, чи інших документів – ці навички стають у пригоді. Така діяльність, як кажуть, «відточує перо».

Науковий ступінь – це поглиблене вивчення певної теми, і практикувати суто у межах теми своєї дисертації чи диплому неможливо. Проте поглиблене вивчення окремої теми дає цінні знання та навички щодо застосування різних концепцій права, поєднань різних підходів до вирішення проблем. Недарма науковців називають «докторами права» чи «докторами юридичних наук» без зазначення наук або теми, що ними розроблялася.

Проте головне, що дає наукова робота, – це переконання у тому, що до будь-чого можна ставитися критично, навіть до тих концепцій, які колись здавалися беззаперечними, до авторитетів, у яких раніше вважав неприпустимим сумніватися. Такий підхід корисний у спорах із колегами або у суді, використовується адвокатами в їхній практичній роботі і часто є ефективним, якщо не переходить певну межу.

Так, відповідно додатку Порядку підвищення кваліфікації адвокатами України, затвердженого Рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 85 [9], одним із видів діяльності, що зараховується як підвищення кваліфікації адвокатів, є здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук та наукового ступеню доктора юридичних при здійсненні адвокатської діяльності.

Якщо звернутись до законодавства Російської Федерації, то відповідно до п. 59 Наказу Міністерства РФ «Про затвердження адміністративного регламенту виконання територіальних органів федеральних реєстраційної служби державної функції з ведення реєстру адвокатів суб'єкта російської федерації і видачу адвокатами посвідчень» від 05.02.2008 N 20 [11] одним із документів, який подається для внесення до регіонального реєстру відомостей про адвоката у зв'язку з присвоєнням статусу адвоката і видачею адвокату посвідчення кваліфікаційною комісією адвокатської палати до територіального органу, є копія документа, що підтверджує наявність вищої юридичної освіти, отриманої в освітній установі вищої професійної освіти, що має державну акредитацію, або наукового ступеню за юридичною спеціальністю.

Також звертаємо увагу на значення наукового ступеню у практичній діяльності суддів. Відповідно до п. 7 ст. 129 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року [12] суддям виплачується щомісячна доплата за науковий ступінь кандидата або доктора наук з відповідної спеціальності у розмірі відповідно 15 і 20 відсотків посадового окладу судді відповідного суду.

По-четверте: у ЄРАУ необхідно включити такий вид інформації, як спеціалізація адвоката.

Так, дійсно, відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. для того, щоб отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, необхідно скласти кваліфікаційний іспит з усіх галузей права. Однак у практичній діяльності адвокати дуже часто спеціалізуються на певних категоріях справ, наприклад, суто кримінальних або тільки цивільних, сімейних, а деякі адвокати займаються переважно господарськими справами. При першій зустрічі адвоката з клієнтом, або телефонній розмові, одним із перших питань виникає: «Чи спеціалізується адвокат на таких категоріях справ». Серед усіх юридичних професій тільки діяльність адвоката передбачає зайняття практичною діяльністю у всіх галузях права. Бути професійно компетентним фахівцем у всіх галузях права, слідкувати за внесенням змін у законодавство на прийняття всіх нормативно правових актів майже фізично неможливо. Відображення у реєстрі адвокатів певної спеціалізації надасть можливість потенційним клієнтам швидше знайти собі захисника у ЄРАУ за типом спеціалізації професійної діяльності.

По-п'яте: у ЄРАУ необхідно включити посилання на персональний сайт адвоката.

На персональному сайті захисник може представити додаткову інформацію про себе, а саме нагородження, заслуги, подяки та іншу інформацію, яку вважає буде корисною для клієнтів. Так, наприклад, адвокат на своєму персональному сайті може додати такий розділ, як «ціна юридичних послуг» або розділ «On-line консультація»

Всесвітня мережа інтернет надає великі можливості адвокату для рекламування своєї діяльності та надання юридичних послуг через інтернет. Так, за допомогою інтернету адвокати можуть навіть надавати юридичні послуги через «Skype», працювати з адвокатами та клієнтами в онлайн- конференціях, брати участь у партнерських програмах та рейтингах; обмінюватися посиланнями. Skype – це безоплатне програмне забезпечення з закритим кодом, яке забезпечує шифрований голосовий зв'язок через інтернет між комп'ютерами, а також платні послуги для дзвінків на мобільні та стаціонарні телефони. Програма Skype дозволяє здійснювати конференц-дзвінки (до 25 голосових абонентів, включаючи ініціатора), відеодзвінки (зокрема, відеоконференції до 10 абонентів), а також забезпечує передачу текстових повідомлень і передачу файлів [13].

По-шосте: у ЄРАУ необхідно включити такий вид інформації, як кількість проведених справ за останній рік.

Це нововведення було б доречним і навіть мало б користь для діяльності Державної податкової адміністрації у сфері контролю за професійною діяльністю адвокатів. Всю сукупність проведених адвокатом справ необхідно представити круговою діаграмою, в якій кожний сектор визначався у процентному співвідношенні кількості справ в залежності від спеціалізації. Також у діаграмі можливо зазначити кількість виграних, програних справ або задоволених частково. Цей пункт відомостей буде додатково стимулювати адвоката вигравати справи, тому що від кількості проведених та виграних справ буде залежати звернення майбутніх клієнтів, які будуть вибирати собі адвоката через ЄРАУ.

Ми вважаємо, що цей пункт є доволі важливим, бо на практиці зустрічаються випадки, коли адвокати мають свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, але не практикують у зв'язку з певними причинами; наприклад, займаються науковою та творчою діяльністю. Сукупність проведених справ за останній рік необхідно буде підтверджувати копією рішення, постанови або вироку суду.

По-шосте: у ЄРАУ необхідно включити такий вид інформації, як відомості про притягнення до дисциплінарної відповідальності адвоката.

Такі відомості, на нашу думку, є надзвичайно важливими, адже вони будуть вказувати саме на дисциплінованість адвоката. Хто як не адвокат повинен повністю дотримуватись слова закону? Але при цьому такі відомості повинні бути підкріплені посиланням на рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури щодо притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

І на останок, відповідно до п. 2 ст. 17 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. у разі наявності декількох адрес робочих місць адвоката до Єдиного реєстру адвокатів України вноситься лише одна адреса робочого місця адвоката. На нашу думку, якщо адвокат фактично займається практичною діяльністю у різних містах України та має декілька робочих місць (офісів), то у ЄРАУ потрібно вказувати ці робочі місця, що буде корисним при пошуку клієнтами адвоката.

Висновки. Отже, як висновок, можна сказати, що ЄРАУ був створений на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України тільки 16 січня 2013 року. Тому на сьогоднішній день головним завданням є виправлення всіх недоліків та внесення змін у ст. 17 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. щодо доповнення єдиного реєстру адвокатів України необхідною вище переліченою інформацією, яка буде корисною для користувачів реєстру і тим самим зекономить час та надасть певні зручності для пошуку необхідних адвокатів України.

Перспективою подальшого дослідження може стати порівняльний аналіз відомостей, які вносяться до єдиного реєстру адвокатів України, особливості користування та функціонування єдиного реєстру адвокатів України з іншими країнами.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
2. Офіційний сайт національної асоціації адвокатів України – Єдиний реєстр адвокатів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unba.org.ua/erau/>
3. Порядок ведення єдиного реєстру адвокатів України затверджений рішенням ради адвокатів України №26 від 17 грудня 2012 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unba.org.ua/>
4. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр адвокатів України: Постанова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури при Кабінеті Міністрів України від 10 березня 2000 року № 1. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS12213.html
5. Офіційний сайт державного підприємства «Інформаційно-ресурсний центр» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.irc.gov.ua
6. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр громадських формувань: Наказом Міністерства юстиції України від 19.12.2008 р. №2226/5 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1220-08>
7. І. Баллон, О. Іванова, Н. Мала Аналіз і вдосконалення норм ст. 45, 50 і 51 КПК України щодо діяльності адвоката – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123077>
8. Персональний сайт Детективне агентство «Приватний детектив Харків» - результативне розслідування в будь-якому напрямку – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://detective-kharkov.com.ua/fiziognomicheskyy-psihoanaliz>
9. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України затверджено Рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 85 <http://www.unba.org.ua/upload/pdf>
10. Поліводський О.А. Про цінність наукових знань, наукового ступеня у юридичній діяльності, зокрема юридичному бізнесі // Юридична газета. – 2008. – № 42 (175). – 21.10. – С. 5 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bihun.in.ua/jushits/jurhit/article/276/>
11. Об утверждении административного регламента исполнения территориальными органами федеральной регистрационной службы государственной функции по ведению реестра адвокатов субъекта Российской Федерации и выдаче адвокатам удостоверений: Приказ Минюста РФ от 05.02.2008 N 20 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.russia.bestpravo.ru/fed2008/data003/tex003195/list2.htm>
12. Про судоустрій і статус суддів: Закону України від 7 липня 2010 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/print1383080114359064>
13. Вільна енциклопедія «Вікіпедія» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Skype>

